

Universul Literar

PREȚUL ABONAMENTULUI în țară: pe un an 100 lei. în străinătate pe un an 200 lei.

Cataclismul din Japonia

Pe străzile mișcătoare ale orașului Tokio, mulțimea înebunită de groază nu știe unde să se refugieze.

La marea noastră tragediană

Am așteptat să treacă mai multe zile până când să-mi scriu gândurile despre Agatha Bărsescu, marea noastră tragediană. Am vrut să mă reculeg de impresia puternică, pe care mi-a lăsat-o această înaltă personalitate artistică, — dar se pare că n'am putut isbuti. Impresia e deci puternică și definitivă. Astăzi retras de sgomotul Capitalei, în lăcașul de reculegere și de meditațiune al unei mănăstiri, având în față perspectiva de toamnă a unor plantațiuni și pe așgii superbe, pot să cuget în liniște la filosofia unei vieți superioare de femeie artistă, sacerdotă a Melpomeniei.

N'am mai văzut de peste 12 ani și, ultima dată, în *Magda* lui Sudermann, această puternică creațiune și interpretare de sbucina omenesc.

Nici o schimbare la Agatha Bărsescu, nici chiar decepția cu care ne-a părăsit țara acum 12 ani și care a urmărit-o până azi. A știut însă să stăpânească împrejurările și poruncile sufletului așa cum știu să facă spiritele admirabil înzestrate de natură. Dorul de țară o îndemna însă cu putere să revină între noi, în Capitala unde avea să vadă mormântul unui frate iubit, jertfit-eroic în timpul războiului.

— „Intre noi a fost o iubire excepțională, nu eram numai frați, dar și prieteni” și, cu aceeași înfățișare ce-ți impune prin simplitate și lipsă de artificiu în viața — căci Agatha noastră e firească, este ea pe scenă ca și în viață — îmi vorbește despre oameni și lucruri cu libertatea de gândire a spiritului descătusat de prejudecăți. A jucat în englezește la un teatru din New-York, în nemțește la un teatru evreesc din acelaș centru american, neabordând decât roluri ce corespund personalității și temperamentului ei.

În New-York are un conservator de artă dramatică și multe discipole, ca și admiratori. Joacă tragediile lui Grillparzer, unele roluri din teatrul lui Ibsen și din teatrul antic, La noi va juca *Sappho*, *Magda*, *Medeea* — aceasta după cererea publicului care nu i poate uita victoriile de acum 12 ani — două piese de Ibsen și *Floarea pasiunii* din literatura teatrală spaniolă.

Va merge în nouile ținuturi românești ca să joace la Cernăuți, Chișinău, Iași, Craiova, Timișoara, Oradea-Mare, Cluj, Sibiu și în celelalte centre mai de seamă ale României de azi — căci vrea să cunoască toată lumea noastră arta ei, și va sta poate un an între noi, dar va rămâne puțin, totuși, pentrucă... pentrucă... vine pentru cea din urmă oară în țara ei.

O ascult cu admirațiune, mă intristează amărăciunile ce încă îl le crea-

ază invidia contimporană din țara ei, și mă conving tot mai mult că nimeni nu-i profet în țara lui, că cei mai aleși dintre români sunt străini în țara lor.

Îi exprim bucuria că o revăd încă tânără și plină de viață: — zâmbind cu o subtilă amărăciune îmi răspunde:

— „Eu n'am să mbătrânesc nici odată, și nici n'am să mor vreodată”.

Și, ca să-mi rectifice nedumerirea ce poate m'ar fi cuprins în fața acestei mărturisiri:

— „Nu mă gândesc — urmează să îmi spună Agatha Bărsescu — la vremelnică gloria postumă a mucenicilor Teatrului”.

Știam că nu s'a gândit la celebritatea ei, ce apare ca un dar firesc al oamenilor superiori, ci mai mult am admirat puterea de concentrare — în puția cavinte — a unei credințe.

Nu va muri niciodată spiritul ei, care schițează astăzi un studiu evolutiv din domeniul superior.

Agatha Bărsescu rămâne o mare tragediană a lumii alături de Sarah Bernhard, Eleonora Duse și Suzanne Després — cu toate că arta Melpomeniei nu mai place astăzi și nu mai corespunde spiritului vremii, în care oamenii grăbiți se mbată de o estetică ieftină și ușoară, ca și sufletul, ca și mentalitatea lor.

Vremea tragediei antice va reveni încă cu impetuozitate, ca o furtună, covârșind sufletele cu măreția ei și făcându-i pe oameni mai serioși și mai buni.

Spiritul marei noastre Agatha va pluti atunci victorios peste noi, bucurând de opotrivă pe buni și pe răi.

Dar atunci spiritul ei se va dovedi cu adevărat nemuritor.

L. I.

Rondelul vulturului

Mănat de o veșnică chemare
Se naltă vulturul spre cer,
Și măsurând a lunii zare,
Semeț, cu cripale-i de fer.

Privește jos, și i se pare
Că stăvii lui cei mulți o cer.
Mănat de-o veșnică chemare
Se naltă vulturul spre cer.

Ajungă-t cine este 'n stare
Nu pierz cam atâția pier
În besnă și neadevăr
Străini de un vis sub im și mare
Străini de-o veșnică chemare...

S. Hortopan

Un cuib de reculegere

(Plăceri sfinte)

Mă aflam într'un sfârșit de zi al a cestei veri prin „Rișești” de lângă Prut, ascunși în vestitele-i splendide lunici, a seninului și luminatului bătrân răzeș care a fost Theodor Cerechez, cunoscut boer al țării noastre.

Conacul cu gospodăria-i bună, de neclintită reședință, aproape a întregii sale vieți, a rămas acelaș prin vrednicia urmașilor, cum l'am cunoscut din timpuri, de pe cântul patriarhalul boer trăia.

Nimic pare a nu se fi clintit din tihna și așezarea boerească și din frumosul cadru de viață liniștită și sfântă a băstinașului boer de seamă, care a murit frumos, întru nimic răsvrătit, cu simțământul rar, care nu e hărăzit la toți, al conștiinței datoriei îndeplinită întru toate, după al șaptezecilea an de viață frumoasă, netrăită în zadar.

Deși avut fiind, proprietar cuprins, boer de pură rasă, netrufaș a rămas, răspândind în feuda sa, bunătațea largă de inimă, înțelepciunea mîței sale, generoase faceri-de-bine și cucernicia unei vieți închinată rosturilor bune și de folos. Prea arare oșca din chinovia gospodăriei sale de la Rișești, ca să muncească cu osârdie la trebile publice pentru binele țării și neamului său, pe cari, cu evlavie și până la trecerea din lumea aceasta, le-a iubit. M'am plimbat, desfătându-mi sufletul prin vestita pădure bătrână a Rișeștilor, făcută parc aproape și împrejmuită toată, cum arare aș fi putut să văd, cu atâta drag îngrijită de boerul răzeș.

Am ținut să văd biserica, ctitoria lui. Am avut totdeauna o deosebită dorință și o cucernică înduioșare de inimă să văd și să cercetez așezămintele sfinte de țară.

M'am dus. Am văzut-o.

E ascunsă într'o grădină exotică, ai zice. — și împrejmuirea ei cu cimitir ctitoresc, e un colț de reculegere unde-ți lași gânduri cucernice și așuceri aminte care-ți mângâie fața de restrânsile vieții.

N'ași fi bănuit să aflu acolo un rai așa de desfătător inimei și așa de vorbitor cugetului. Înaintez pe o cărare durată printre erburi înalte, bogate, frumos plivite și străjuită de plopi înalți dreupți și pletoși asemenea chiparoșilor, dând o cucernică melancolie acestei intrări de sfânt locaș.

Ascunsă biserica. E prea puțin mică, cu clopotniță în mijloc, acoperită cu țigla strălucitoare. La intrare, baldachin de piatră sprijinit pe stâlpi de piatră îmbrăcați cu iederă roșie, luxuriantă, frumos dresată, care curge pe la margini ca cîncuri de purpură. De la intrarea aceasta dai în pridvorul cu picturi ctitoriale și cu inscripții frumoasă și înfăntă dedicatie celor Veșnice și Sfinte. De aici dai în bisce-

JEHAN RICU

Tribulațiile unui rege

Viermii singuri mă distrează în cos ciugul meu regal
Unde ești Semiramida să te plîmbi pe -ai nopți val
Să pornim ca doi lunateci într'un cîmîtir departe
Unde nu există viață nici iubire și nici moarte.

Cînd plecașem din Ninive zarea lumii s'o aprind
Și în ochii mei năprănici tot pămîntul să-l cuprind
Am crezut frumoasă zîmă că ești sin gura femeie
Care a'nghetat sărutul într'o stranie idee

O! și viermii de tot felul cum mă rod pămîntul tonce
In orbitele-mi golite s'a vîrât o cara pace
De pămînt și noaptea vremei mai gr ozavă ca mormîntul
M'a făcut să uit de toate și femeia și pămîntul

Și-astăzi plec spre țara stinsă a durerilor cîntate
Ca să descifrez în noaptea neagra mea eternitate
Să se prăvălească'n spațiu cugetarea mea boemă
Și cu Dumnezeu de-apururi să discut o teoremă.

Trad. de Const. A. I. Ghica

rică. Interiorul e larg, curat întreținut, cu rânduri estetice de străni și cu jilț archieresc. Iconostasul bine și frumos pictat. Bună orânduială în totul, cu zestre, bogată aproape, pe la icoanele Impărătești. Pășesc sfios, ecoul pașilor, doară, trezind liniștea adîncă și cucernica pace a acestei sfinte case a lui Dumnezeu.

Prin ferestrele fin zăbrelite, avînd geamuri de sticlă palid colorată, se strecoară lumina înserării dulci de vară, așezînd o apoteoză cerească, par'că interiorul acestui locaș sfînt, pătrunzîndu-mă cu adînci simțiminte de pietate și de reculegere. În afară, brîul bisericii e trainic pietruit, avînd la picioarele-i așternut de mozaic. În coasta din dreapta, închis cu grilaj de fier, e mormîntul ctitorial al Familiei Cerchez. Pe o frumoasă piatră, lucie săpată inscripția, în scurt, a celor odihniți acolo. La o mică depărtare, aghiazmatorul în formă de mică capelă.

Cutreer împrejmuirea, ascunsă în umbră de frumoși pomi și tufe de gingaș rozmarin, cernind dulce zarea odihnită a înserărilor de vară.

E liniște adîncă, solemnă pace și de săvârșită singurătate, cari sfiesc sufletul, sfîntîndu-l cu sfînta poezie a totdeauna frumoaselor împrejmuiri de biserică!

Respir cu lăcomie răcorile plăcute cari răspîndesc arome îmbălsămate de ierburi și de florile singurătății și a „departe-de-lume”. Mici boschete tîinuesc alte morminte.

După ce am ascultat lămuririle bătrînului paraciser, nostalgie de timpurile cucernice ce le-a trăit, conștinându-le, mîngîindu-și bătrînetele, avînd lacrimi în ochi și în glas, rămîn singur în grădina aceasta a lui Dumnezeu.

Mă cule în pat de ierburi noi și multe: dau glas gîndurilor și sufletului, și le a cult. Avea par'că sîmîntul

ademenitor. Mă împresoară liniștea pacea, singurătatea. Uit de lume, uit de toate, mă uit pe mine însu-mi și sunt par'că, în ceasul acesta, un biblic locuitor al Paradisului.

Imi vine o trudă dulce de troianul gîndurilor și de dulcele farmec al inimii, de puternice impresii avute și de ceasul sfînt, neasemuit, petrecut în acemenea locuri. Adorm. După un somn adînc într'o feerică noapte de basme, mi-a părut luna plină, din creștetul cerului, spuzit de stele, îmbăia cuprinsul cu o lumină albă, misterios revărsată în grădina sfîntă.

Și plec, îndepărtîndu-mă încet, pe cărarea pe care am venit, luna așternîndu-mi pod de argint. Privesc încă odată, cu inima îmbătată, biserica îmbrăcată cu ederă și cu înbrățișătoare ierburi, și imaginea aceasta mi-o strecor în suflet ca pe perla nestimată a cucerniciei, și căreia închinare de pioase și neperitoare aduceri-aminte iau lăsat!

Petra T. Gădel

Insemnările unui trecător

Variați asupra Snobismului.

Ar fi snob acela, care se face, că admiră cu meschină fățarnicie lucrurile cele mai meschine.

Și, snob ar mai fi și acela, care admiră prosteste, lucruri frumose, de care nu-și dă seama, că sunt frumoase.

Și tot snob ar mai fi și acela, care zice că apreciază lucruri, pe care-i place să creadă, că numai el le poate aprecia.

În nici un caz n'aș putea spune că snobi îmbogățitul de războiu, sau milionarul samsar, cari și umplu casele cu tablouri alandala și comandă la librari. — ca la băcănie — cărțile cari au apărut.

Strategie.

Literatul, care nu se crede și strateg militar, e ca și ziaristul, care dintr'un defect organic de modestie, nu vrea să-și zică om de știință.

Profesionism

Cînd unui ziarist i se dă pentru merite politice, o slujbă în administrația publică colegii sunt obligați să-i dea un banchet, la care omagiază pe partonii politici ai ziaristului, căruia i s'au recunoscut însușirile de... administrator.

Camaraderie.

Cînd un ziarist, prin nuncă studiosă, ajunge să intre în învățămîntul superior, să învețe pe alții și dela catedră nu numai din coloanele ziarelor, — atunci colegii își pun întrebare: „care-i profesia principală a lui X, e profesor, sau ziarist?”

...Ca să rămîna un loc liber în presă. Așa s'au colegii.

Trab

ELEGIE

Întru amintirea lui Vladică

Noapte, liniște și pace...

Sus de tot mai sus de cât te poți duce cu gîndul, strălucește o mare de stele ce-și revărsă tremurat lumina în singurătatea nopții de Maiu.

Noapte de Maiu... noapte de visări...

Copacii fantome cenușii își lasă în jos crengile adormite. Din cînd în cînd câte-o frunză se desprinde și în rotogoale mici cade pe pămîntul umed.

În grădină se furișează pe sub copaci o umbră — e un băiat — cu părul negru ca abanosul și ochii albaștri, visători. Se oprește, privind la lună, ca trubaudrii din vremurile de demult el își cîntă vieța plină de suferinți în notele vioarei.

Și lin, lin de tot — notele — în cascade se înalță tot mai sus — iar la auzul lor luna stă locului și-l privește galeș, stelele își varsă mai aprins focul lor mistuitor.și lacrimile curg ca stropii de diamante pe fața băiatului...

— Copacii treziți din amorțea lor își freamătă crengile...

Plînge izvorul cu murmurul lui slab... și'n tăcerea nopții de Maiu... plînge toată grădina....

Dan D. Dinu

BALADĂ

De mult, în râul blestemat
Jucau volos, nevinovat,
Dol îngeri fericiți ca'n rai,
Copile cu lung păr bălat.

Dar una, vai! s'a înecat,
Când se juca nevinovat
Și cea mai mare a scăpat
Să-i spuie undei ne'ncetat:

„O! răușor ce te-am iubit
Dece? Dece ne-ai despărțit?
Ah! sufletul ei prea curat
Ca să mi-l lei te-ai îndurat?”

Când curg s'geți tremurătoare
Pe apa strălucind la soare
Ea tot vedea zâmbind aproape
Copila moartă 'n fund de ape

Iar într'o zi s'a aruncat
Și dânsa 'n râul blestemat;
Și-a purtat-o aceleași ape,
Alături să le îngroape.

H. St. Popescu
Săgoveanca

OPERA VIETII

Ivan stătea în picioare, lângă patul în care zăcea bolnavă de ftizie, fiica lui Sonia. Ar fi dorit să amâne concertul pe care i anunțase pentru ziua aceea, căci nu era sigur dacă o va mai regăsi în viața. Sonia, cu ochii adânciți privia pe tatăl ei. Ea înțelegea bine durerea care îi rodea sufletul.

Deoparte ea, fiica lui care își viețuia poate ultimele clipe, de altă parte concertul care trebuia să-i dea gloria. Luând mâna tatălui ei, i-o sărută, apoi îi șopti încet ca în taină... dute... tată,, dute... și recăzu cu capul între perne. Lângă ea pe marginea patului tă mama Alioșa, care își sprijină apul în mâinile ei, mângâind-o pe obrazul palid. Afară era toamnă. Cercul era veșnic înourat și un vânt rece spulberă moșoroaiele de frunze galbene arămii, căzute pe lângă trunchiurile despuiate.

În odaia în care zăcea Sonia, era liniștită, o liniște în care era melancolia bolnăvicioasă de toamnă întreruptă din când în când de cuvintele stinse și fără șir ale Soniei.

Cu capul în mâinele mamei sale, ea întreba cu glasul stins, care parcă venea din alte lumi:

— „De ce e cerul așa de înourat mamă și soarele nu mai răsare!... e așa de întuneric aicea!..

— „Afară e toamnă, Sonio. Acuș va răsări soarele, va fi lumină și va fi așa de frumos Sonia!..

— „De ce sunt crizantemele așa de ofilite, de ce?... și ochii ei privea glastrele cu crizanteme, așezate în fața ei pe fereastră.

Pe obrazul brăzdat de cute adânci al mamei se prelinseseră două lacrimi mari.

— E toamnă. Sonia. La vară ele

vor înflori din nou. Și atunci vor fi mai frumoase iar tu îți vei împodobi cu ele părul tău negru și frumos.

— „Da ele vor înflori din nou... da.. Privirea îi era mereu ațintită spre glastrele cu florile ofilite. Un vânt ușor pătrunse în odaie prin fereastra deschisă împrăștiind pe jos câteva petale ofilite.

Încet Sonia scoase de sub plapomă mâna ei albă și mică, luă o frunză și o sărută.

Mama Alioșa luă glastrele cu flori și le așeză de-o parte și de alta a patului.

Și Sonia privea florile care își scuturau ultimele petale una câte una.

Chipul ei se făcea din ce în ce mai palid și buzele ei vinete se împreunară într'un murmur stins:

— „Soare... crizanteme... Ingenunchind, lângă patul bolnavei, mama Alioșa îi sărută părul negru, mai negru ca pana corbului și ochii în care era o noapte veșnică.

Două lacrimi mari căzură pe fața Soniei care tresări... Mama ei plângea înăbușit cu fața spre icoană.

— De ce plângi mamă? acu, va fi oare, va fi frumos... dar unde-i tata?

Ivan era de mult în odaie. Cu vioara în mână așa cum apucase să între, stătea nemișcat lângă ușă și plângea. Obținuse un succes răsunător. Pe scenă, după executarea ultimei sale simfonii. „Opera vieții”, era unorman de flori și în sală era un entuziasm de nedescris.

Ivan lucra la această simfonie de zece ani, căci această operă trebuia să-i redea titlul de glorie la care el visa așa de mult.

Și acum când o avea, când numele lui răsună pretutindeni el nu mai simțea nimic. Parcă nu era el cel sărbătorit. Și așa cum stătea lângă ușă nemișcat și plângând, părea o statuie de bronz, intruchipând durerea. Încet se apropie de patul bolnavei. Luă mâna e mică într'a lui, îi vorbea încet și dulce.

Sonia întorse privirea spre tatăl ei, apoi îi șopti încet:

— Așa că a fost frumos... mai cântă odată „Opera vieții”...

Un zâmbet dulce flutură pe buzele lui Ivan. În inima lui era însă cea mai mare durere, căci știa că cântecul acesta va fi ultimul pentru Sonia.

Cu privirea extaziată Sonia ascultă I se părea că pluteste în văzduh și'n jurul ei dansau serafimii îmbrăcați în valuri diafane și heruvimi cântau. Și așa cum stătea în pat, cu privirea perdută și chipul ca de ceară, Sonia părea asemenea lui Christ coborât de pe cruce.

Ivan cânta, cânta așa de sublim și frumos ca nici odată!.. Plângea și cânta. I se părea că cântând va prelungi viața Soniei.

În gerunchi în fața icoanei mama Alioșa plângea.

De-odată odaia se umplu de lumină. O rază de soare, pătrunse în odaie

și împodobi capul Soniei cu un nimb de lumină.

Sonia se ridică încet, se uită halucinantă spre fereastră și murmură cu glasul stins:

— Soarele... soare... și recăzu fără viață.

Glastrele stăteau despuiate de poaloabele crizantemelor Ivan cânta, cânta mereu. El nu mai vedea nimic.

Și așa cum stătea și cânta, părea un titan care vrea săînfrunte moartea.

Și Ivan cânta mereu „Opera vieții”.

H. Mărvu, Pașcani

Întoarcerea la cămin

— de Max și Alexia Fischer —

— Phemia.

— Ah!

— Ce ai? Ești albă ca un cearceaf. Cred că n'ai de gând să dai ortul popei. Haide reazimă-te de brațul meu.

— Nu te apropia. Nu te apropia.

— Cum să nu mă apropiau de tine, eu bărbatul tău.

— Miști. Paul a murit.

— Eu am murit? Ce vorbă e asta.

Doar sunt viu, n'ai de cât să mă pipăi. Din fericire nu mori așa cu una cu două. Sunt sănătos și voinic, lavă Domnului. Phemia crede-mă

pe cuvânt, trăesc și n'am cătuși de puțin intenția să mor. E drept că am întârziat cam mult până să mă înapoiez acasă...

— O! înnebunesc... Nu e cu puțință.

— Totul e cu puțință, draga mea. Înțeleg că după cinci ani nu te mai așteptai să mă vezi. E drept că trebuia să te previn mai întâi prin cineva din sat că vin, dar când te-am văzut așa de frumoasă de departe, n'am mai putut să rabd și am sărit peste gard să te sărut numai de cât... Hai-de îmbrățișază-mă și ceartă-mă fiind că merit.

— Vai de mine, nenorocitul.

— Ei da, îmi închipui că plecarea mea a dat loc la multe clevetiri... Dar, mai întâi să-ți spun cum s'a făcut de-am plecat... Am fost vrăjit de niște țigani...

— Cum?

— Da, din ziua în care nu m'ai mai văzut, draga mea nevestică, măntorceam de la târgul din Issy unde am vândut doi viței... Uite și-aduc banii pe cari i-am economisit... După târg am băut puțin — poate chiar cam mult. Eram foarte vesel. La întoarcere, dincolo de ferma lui Canut văd o căruță a cărei roată căzuse într'un șanț. O mulțime de țigani, — tatăl, mama și copii se sileau din răsuputeri s'o scoată. Erau mai ales două fete îndrăcite dintre care una m'a vrăjit. Blestemată fie ea în vecii vecilor.

Cu toate sfertările lor desnădăidu

ite căruța nu se urnea din loc. Atunci eu le-am strigat:

— Ia stați oameni buni, să vă arăt ce înseamnă un bărbat din Veziers.

Din două zvonituri am scos roata din șanț. Ah! ce ai mai fi răs, văzând mutra acestor oameni, de parcă ași fi fost însuși Domnul nostru Isus Christos.

— Haide le-am zis, o să vă ajut să arcați dealul. Și iată-mă împingând căruța pe la spate alături de una din fete. Ce să-ți spun Phemia, era o fată nespus de drăguță cu niște ochi îndrăciți. Și atunci în timp ce o ajutam m'a deochiat. Se lipise de mine, râdea făcea tot ce-i sta în putință ca să mă îndrăgostesc de ea.

Când am ajuns în vârful dealului țigani m'au poftit să mă odihnesc și iată-mă m'am culcat alături de ei pe o rogojină...

Vezi tu Phemia, sunt unele lucruri pe care nu pot să le spun din respectul pe care îl datoresc soției mele legitime.

În sfârșit m'au vrăjit și cu toate împotririile mele țigani nu m'au lăsat să plec.

— Încă un ceas îmi spuneam eu când voiam să mă duc... Și așa am stat cinci ani. Inchipuește-ți că m'am însurat în felul lor cu țigăncușa aceea. Ce putea să fac. Erăm vrăjit. Pe urmă îmi spuneam că însurătoarea nu poate fi valabilă...

Și așa am plecat împreună într-o grămadă de țări, în Germania, Austria, Polonia.

Trăiam ca vai de lume, furând cartofi și pui de prin curțile oamenilor. Într-o zi am pornit spre Franța. Țigani se duceau la Arles...

În sfârșit să prescurtez povestea. Țigancă a murit într-o bună zi. Nu știu ce plantă otrăvită mănecase și după ce a fost înmormântată am simțit că deochiul pierise. Am luat atunci banii de la viței, — bani pe cari îi ascusesem bine în căruță — și m'am dus în prima biserică ce mi a eșit în cale și m'am stropit pe tot corpul cu aghiasmă. Apoi m'am întors la tine.

— Și acum fă bine de te întoarce de unde ai venit.

— Iartă-mă, Phemia.

— Nu te pot erta fiind că ești mort.

— Eu ? !

— Da, da.

— Ei drace! Ai căpiat.

— Ai murit. Am actele tale de deces. O lună după dispariția ta, niște copii au găsit cadavrul tău într'un șanț... N'o să-ți spun halul în care erai, fiindcă eu însă-mi nu te-am recunoscut. Erăi desgușător... Aveai capul zdrobit... Jandarmii te-au recunoscut, și tot așa primarul și Boulet și cărciumarul și Finant și toată lumea în sfârșit. Eu, la drept vorbind nu prea eram sigură din cauza stăroii tale... Și apoi din moment ce jandarmii și primarul te-au recunoscut ce puteam să fac, nu puteam să-f conbrazic.

Te-am plâns și poți să te duci la ci-

mitir ca să-ți vezi mormântul. E foarte bine îngrijit. N'ai de ce să te plângi. În fic-care an de ziua morților, îți pun câte o coroană la căpătâi.

— Se vede că glumești.

— De loc. N'ai de cât să te duci să vezi.

— Ei drăcie! dar nu mă vezi aci lângă tine. Ce tot îmi pomenești că am dat ortul popei ?

— Ce are de-a face din moment ce ești mort.

— Bine femeie cum pot să fiu mort, de vreme ce trăiesc.

— Și eu îți spun că nu poți să trăiești de vreme ce ești mort. Am actul tău de deces. Te pui împotriva legii. Îmi inchipui că nu vrei să fii mai iscusit de cât leginitorul! Dovață că nevoind să îmbătrânesc văduvă, m'am măritat a doua oară cu Cesar, fierarul.

— Tu te-ai remă... tu... Ia mai spune odată, ca să te vâr cu nasul în eleșteu. Ah! și la urma urmei destulă vorbărie. Eu sunt Paul, în carne și oase, mă întore acasă, fiind că așa vreau și doresc să-mi pui numai decât masa. Vreau tot ce e al meu, casa, vacile, câinii, patul și pe asupra vreau pe nevasta mea, auzi pe nevasta mea!

— Ce pot să-ți spun! Vrei pe nevasta ta. Ei bine, cere-o bărbatului ei.

traducere de Const. A. I. Ghica

Lângă riu

*Roșie 'n față ca bujorul,
Cu cosiri despletită,
Tremură de zopăciță,
În bucăți lângă răchită
Zace spart ulciorul.*

*El, căci Toader e greșitul,
Stă aco, parte și-o privește
Zimfirița 'ngălbenește
Ș'apoi zice: „mi-l plătește ?”
Și lasă g'umitul.*

*„Bucuros. Cunosc păcatul,
E al meu și pentru pace,
Mai ales pentru a'ți place,
Cumpăr toate câte-a face
Pentru bani olarul.*

*Dar aici să vii cu mine
Să le umplem pe răcoare
Ș'apoi pentru fie-care
Ce mă sparg, o sărutare
Capăt dela tine”.*

*Ce-a mai fost, nieri eu nu știu,
Dar femeile mirate
Spun, că abia mă pot străbate
La apă, de hărburi sparte
Ce's ne lângă râu.*

Marica Ciobanu Dr. Botiș

Ce-a făcut România pentru America

Ziarul America din Cleveaud (Ohio) Statele-Unite, publică următorul articol de fond:

Este de admirat cūrajul și entuziasmul cu care a sărit America în ajutorul Europei, atunci când țările acesteia erau călcate sub cisma culturii germane. Acest gest nobil și executat în proporții și în condiții cu adevărat americane, a fost recunoscut, laudat și prea mărit de toate popoarele al căror piept s'a ușurat de apăsarea colului german.

Totuși, cu toată aprecierea și valoarea imensă a intrării Americii în războiul mondial și cu toate consecințele puternice ale ajutorului american, nu ne putem debarasa de ideea că această republică nu și-a făcut de cât datoria față de Europa.

America este creată de Europa. — Au făcut-o popoarele venite aici din Europa. Fiecare imigrant a pus o cărămidă, fie cât de modestă, la clădirea acestei miraculoase țări. Cărămizile au fost prinse și întărite de acel spirit unic care deosebește America de toate țările Europene. Acest spirit este o creațiune cu adevărat americană. El a făcut toate minunile, căci este format din părțile cele mai valoroase, cele mai prețioase ale sufletului imigranților. El a făcut din America o pildă vie pentru popoarele europene, cari numai atunci vor putea să lucreze pentru binele lor și al ome-

nirii întregi, când vor fi călăuzite și inspirate de un spirit similar aceluia care există aici și care leagă într'un mănunchiu armonios toate națiile imigrate.

Și România și-a dat contribuția acestei țări. N-amintesc eroii români ai războiului civil, adevărați eroi cu cari se mândrește istoria americană; n'amintesc pe feciorii români cari au luat parte în rândul soldaților americani în războiul din urmă. N'amintesc nici armata sârguincioasă a muncitorilor români cari, ca niște albine neobosite, lucrează în marele stup al Americii, în industria care a făcut din Statele-Unite cea mai bogată țară din lume. Mă voiu opri la niște români contemporani cari au revoluționat două ramuri în cari se poate manifesta geniul unei națiuni.

Unul este doctorul George Botezat, inginerul de la Mc. Cook Field, din Doyton, Ohio, care a dăruit aviației americane invențiile geniului său de mecanic, asigurându-i un loc de frunte între flotele aeriene ale lumii. Nu meroasele sale invenții, între cari cea din urmă: minunatul său helioplan, au ridicat mult prestigiul armatei moderne americane.

Celălalt fiu al neamului românesc este d. George Iulian Zolnay, renumitul sculptor din Washington, care este merit, fără exagerare, să fie cel

mai mare sculptor din toți câți a avut până acum această țară.

D. Zolnay este născut în București, din o fruntașă familie românească. Absolvent al școlii de belle-arte din Capitala țării, a servit în regimentul de roșiori; și a fost și conferențiar la școala militară din București.

Dar adevărata sa activitate artistică începe cu expoziția din Chicago, la care a fost angajat de trimisul Americii la Viena, unde urmasa la Academia de arte, în anul 1893.

Succesele obținute aci, l-au îndemnat să se stabilească la New-York, unde a făcut cunoștința văduvei marelui bărbat de stat și general din armata confederată, Jefferson Davis. Prima sa lucrare, cunoscută în toată America, este monumentul lui Jefferson Davis și al fiicei sale Winnie, cunoscut sub numele „Angel Of Grief” (și după care o copie a fost trimisă muzeului nostru și se află la Ateneul Român din București).

Incepând cu anul 1923, numele Zolnay este scump Americii. Cea mai bună statuie a misteriosului Edgar Allan Poe este opera lui. Cele mai de frunte monumente de artă din America ca: *Alegoria Industrie și Comerț* la Casa vâmlor din San-Francisco; *Monumentul muncii* la New Bedford, Mass.; *Monumentul soldaților din armata Confederată*, de la St. Louis, Mass.; *Statuia Sequoyah*, din Statuary Hall, Washington, D. C.; restaurarea monumentului Parthenon din Nashville, Tenn.; și altele, glăsuiesc mai puternic de cât orice propagandă geniul creator al românilor prin operele d-lui Zolnay.

Ultima sa lucrare: *Monumentul soldatului american* din Nashville, Tenn., a cărui inaugurare se va face în una din săptămânile aceste, este opera de căpetenie a d-lui Zolnay.

Conceput din zicerea: „Eu am făcut ce mi-a stat în putință să creez o lume mai bună”, soldatul american, căzându-i arma din mână, își dă sufletul în brațele libertății, o femeie de o frumusețe ideală clasică, care privește în depărtări, parc'ar voi să cuprindă întreg Universul.

Lumea așteaptă încă multe opere de artă de la d. Zolnay. Energic și înzestrat cu un talent ce l înalță asupra celor mai de seamă artiști, d-sa va avea încă parte de multă faimă.

Atunci când imigrantul român va fi întrebat de felul cum a contribuit nația română la crearea Americii (*Making of America*), numele d-lui Zolnay va fi rostit cu mândrie, căci prin operele sale a dat direcția artei americane.

România a meritat sprijinul Americii.

A. Popovici

Aflăm că românii stabiliți în America cu intențiunea de a oferi muzăului nostru militar o reproducere identică în bronz a acestui monument al soldatului american. Onoare lor!

UNVIS

Un vis născut în nopți târzii
Sub razele de lună,
Din taina unei feerii
Mi-a împletit cunună.

Și de-atunci, pe frunte port
A dragostei cunună
Și aornic caut visul mort
Sub razele de lună.

Dea.

FILATELIA

Premiile noastre

Pentru luna Octombrie am pregătit cititorilor noștri, numeroase premii. Cititorii vor aprecia desigur gestul nostru care nu e pornit decât din dragul ce avem să dezvoltăm cât mai mult această pasiune plină de util și frumos.

Acum vine iarna cu nopțile lungi.

Mișcarea sportivă se restrânge la câteva sporturi de iarnă, neaccesibile tuturor. Deci orele libere ale tineretului pot fi cu folos întrebuințate în filatelie. Un tânăr în cl. II-a sau a III-a de liceu care va colecționa cel puțin mărcile din timpul războiului și până azi, munca lui de a învăța geografia va fi mult ușurată. Va cunoaște aproape fără să fi învățat, toate nouile state și sunt multe născute, născute din marile frământări prin care a trecut Europa. La istorie va cunoaște de asemenea ocupațiunile vremelnice.

Din aceste mici documente, se știe în toată lumea până în cel mai depărtat colț al pământului, căci filateliști sunt absolut în toate orașele din lume, că România a ocupat cu armatele Ungaria, căci e pe toate mărcile găsite la Budapesta s'a pus țifra noastră regală și valoarea respectivă în monedă românească.

Un filatelist știe cu precizie fără să fi citit tratatele de pace, unde sau ținut plebiscituri.

Nu avem spațiu să enumerăm tot ce se poate câștiga de pe urma filateliei.

Unii părinți ar putea obiecta, la prima vedere că banii ce ar cheltui copiii pe mărci sunt asvârliți de surda. Păreră greșită. Mărcile au ajuns ca orice marfă.

Valoarea tuturor mărcilor crește din an în an. În catalogul pe 1924 valoarea absolut a tuturor mărcilor va fi ridicată. Valoarea unui album cu mărci de acum 10—15 ani, astăzi face cel puțin de 30—40 ori dacă nu și mai mult, cât a costat.

Dar să revenim la premiile noastre.

Aceste premii le punem la dispoziția cititorilor noștri prin tragere la orț în schimbul cupoanelor 1, 2 și 3 e se vor găsi în coloanele „Universului literar”, în trei Duminici consecutive. Un rând de cupoane dă dreptul la un vot. Trei rânduri la 2 voturi și cinci rânduri la 4 voturi.

Cupoanele le primim până în ziua de 21 Octombrie. Iar rezultatul îl vom anunța în numărul ce apare la 28 Octombrie.

Premiile sunt în număr de 10 și se compun astfel:

Lotul nr. 1 Ungaria serie aleasă 21 diferite.

Lotul nr. 2 Ucraina 14 diferite serii completă.

Lotul nr. 3 Polonia 22 diferite alese.

Lotul nr. 4 Salvador 5 valori serie completă, rară.

Lotul nr. 5 Sarre, ocupație franceză 10 valori serie completă.

Lotul nr. 6 Austria germană 15 valori serie completă.

Lotul nr. 7 Serbia, 9 valori, serie completă.

Lotul nr. 8 Belgia 7 valori, serie căi ferate, completă.

Lotul nr. 9 Lichtenstein 20 valori, serie completă.

Lotul nr. 10 Azerbeidjean 6 valori serie completă până la 25.000 ruble.

C. A. Opreșanu

Mâna maimuței

— Nuvelă de W. W. Jacobs. —

Din englezește de Jean Vasiliușă, Galați

Afară, noaptea e umedă și rece însă în salonașul din *Laburnam-Villa* staturile sunt trase și focul arde vesel.

Tatăl și fiul, joacă șah. Cel d'întâi, își așează fără socotință, regele în situații așa de periculoase, că provoacă protestări din partea bătrânei doamne, care împletea lângă foc.

— Auziți ce vânt, zise d-l White, care descoperind — prea târziu — o eroare fatală, dorea cu stăruință să împedice pe fiul său, ca la rândul său să bage de seamă.

— Aud, răspunse acesta, nepărăsind din ochi piesele de joc... Șah!...

— Nu prea cred că are să vină în seara asta, reluă tatăl, cu brațul ridicat deasupra mesei de joc.

— Mat... replică fiul.

— Iată ce înseamnă să locuiești așa de departe, izbucni d-l White, cu o violență, pe cât de pornită, pe atât de neașteptată. Dintre toate locurile cele mai noroioase, cele mai depărtate, asta de sigur e cel mai rău... Șoseaua seamănă cu o mlaștină, și drumul cu un torent... Mă întreb, la ce se gândesc oamenii aceștia. Fiindcă nu sunt aci, decât două case ocupate, ei cred, bănuiesc, că traiul nostru puțin importă!...

— Liniștește-te, amicul meu, îi zise femeia sa cu duioșie. Vei câștiga partida viitoare...

D-l White ridică repede capul, desțul de repede, ca să poată prinde un schimb de priviri cu înțeles între mamă și fiu. Cuvintele îi muriră pe buze și își ascunse în barba-i sură o grămadă de ciudă.

— Iată-l, zise Herbert White, auzind trântindu-se poarta grădinei, în timp ce un pas greoi se îndrepta spre ușa de intrare a casei.

Bătrânul se ridică în grabă și eși în coridor, unde fu auzit curând, adresându-se noului venit, cu câte-va cuvinte de compătimire. Noul venit începu să-și blesteme soarta cu o așa pornire că d-na White zise: „Destul!... destul!... și tuși ușor când bărbatul său intră în cameră urmat de un om gros, cu fața rumenă și cu ochii ca numerile de lotto.

— Sergentul major, Morris, zise d-l White, prezentându-l.

Sergentul major strânse mâinile întinse spre el, și așezându-se la locul ce i se indică, lângă colțul sobei, așteptă cu răbdare, în timp ce gazda scoase dintr'un oufet whisky și pahare și puse la foc un ibric de aramă.

La al treilea pahar ochii sergentului deveniră mai strălucitori. El începu să vorbească. Micul cerc familial, privea deja cu un interes mai viu pe acest vizitator sesit din tinuturi depărtate, care se răsucea în fotoliul lui și povestea scene sălbatice și isprăvi uimitoare.

— Sunt douzeci și unu de ani de atunci, zise d-l White, făcând un semn din cap femeiei și fiului său. Când a plecat dela magazin, Morris, nu era decât un strengar. Priviți-l acum.

— Nu pare a fi suferit mult, replică cu politețe D-na White.

— Cu politețe d-na White. luă bărbatul... așa... să arunc numai o privire.

— Aș fi voit eu să merg în Indii, reunde ești remarcă sergentul major, ridicând capul.

— Mi-ar fi plăcut să văd templele acelea vechi... fakirii... jongleurii aceea, adaogă D-l White. Apropo, Morris ce începuseși să povestești eri, despre o mână de maimuțe?...

— Nimic, se grăbi să răspundă soldatul, în ori și ce caz, nimic interesant.

— O mână de maimuță?... întrebă curioasă d-na White.

— Da, veți numi poate lucrul acesta vrăjitorie, explică sergentul cu un aer nepăsător.

Cei trei auditori se plecară spre el cu lăcomie. Vizitatorul își duse distrat paharul gol, la gură și se liniști în fotoliul lui. Gazda îi turnă din nou.

— Văzând-o, făcu sergentul căutându-se, ai zice că e o mână mică, obișnuită, uscată ca a unei mumii.

El scoase dintr'un buzunar un obiect pe care-l arătă cu bunăvoință. D-na White, se dădu înapoi, schițând o grimasă, însă fiul o luă și o examină cu atenție. La rândul său, tatăl, o luă din mâna fiului, o examină și dânsul cu aceeași atenție, apoi o puse pe masă.

— Si ce particularitate are această mână? întrebă d-l White.

(va urma)

Fie-ți somnul lin

Luna 'ncet răsare
Sus între jugăstri,
Somnul se coboară
Peste ochi albaștri.

Vântu 'ncet adie
Prin frunziș ușor
Salcâmi se scutur
Și doinesc un dor.

Izvoarașul cântă
Șopotind din valuri
Iar cavatul plânge
Răsunând pe dealuri.

Frământa e frământată
Cerule e serină
Și eu-ți zic iubită:
— Fie-ți somnul lin....

— D. Diaconescu-Dăști

Cum a murit Rousseau?

Cum a murit Rousseau?! S'a sinucis sau a sucombat în urma vreunui atac?!

A fost o vreme când prima versiune părea a fi cea adevărată. Dușmanii lui Rousseau, acei cari voiau să scoată din actul acesta o contrazicere cu toate principiile morale ale filozofului, răspundiseră zvonul cum că moartea a survenit în urma unei injunghieri conștiente. De partea acestora era și celebra scriitoare D-na de Staël care a întărit spusele acestea prin mărturia conducătorului poștalionului ce ducea călătoria la Ermonville (unde a murit autorul „Contractului social” la 2 Iulie 1778), o acuizare adusă pe baza unor zvonuri, și ele sunt destul de numeroase, bineînțeles că n'a putut rezista multă vreme probelor contrarii. Așa bunăoară, iată ce scrie Edmond Duval, nepotul sculptorului Houdon care a făcut masca în ghips a lui Rousseau: „Bunicul meu nu găsi pe cadavrul, aproape cald, decât o ușoară jupuitură pe frunte. Această rană nu ataca decât epiderma căci se poate încă urmări pe mască liniile formate de încrețituri. Bunicul meu afirmă că Rousseau era așezat și că simțind deodată că i se face rău, voise să se scoale și a căzut cu fața la pământ.”

Și tot în sprijinul acestei păreri vine și procesul verbal unde se găsește raportul lui Castères, chirurg din Aise, asupra disecției corpului lui Jean Jacques Rousseau. Iată un fragment dintr'ansul:

„Deschiderea capului și examenul părților conținute în craniu ne-a făcut să găsim o cantitate considerabilă (mai mult de opt uncii) de serositate vărsate între substanța creierului și membranele ce o acopăr. Nu se poate ca moartea domnului Rousseau să nu fie atribuită, cu mică verosimilitate, presiunii acestei sero-

sități, infiltrației sale în învăluitoarele creierului și în substanța întregului sistem nervos?”

Chirurgul își întărește spusole prindururile de cari se plângea Rousseau: „furnicături, pișcături la picioare, frig și senzația prelingerii unui lichid prin șira spinării, dureri în piept, apoi dureri tot atât de vii și zvâcnituri în interiorul capului”.

Tot raportul acesta a fost controlat de Lanneros la 2 Ianuarie cu șase luni mai târziu, și a fost găsit exact.

Deci în privința morții nu plutește nici un păcat asupra lui Rousseau cu toate că, după atâtea greșeli făcute în viață, o astfel de crimă n'ar fi fost de mirare.

Silvia Nicoară

Correspondența Redacției

Petru T. Cădeci. — Este o plăcere pentru noi să vă iscălim în întregime dar publicându-vă, excepțional, două lucrări ale d-v în același număr, conform obiceiului am lăsat unele numai inițialele.

Zefir-Pitești. „Regrete Eterne” prozaică, nu se publică.

Leonard Divarius. Sonetul dv., e prea confuz ca idee și rău construit ca formă.

I. Strulevici. Inițialele după „Abra-movici” sunt într'adevăr pripite. Așteptăm altceva.

Dorina Ionescu. E mișcător sentimentul ce-l purtați memoriei prietenei dv. dar nu putem publica „Venera” nefiind interesantă pentru cititorii Mihail Niculescu. D'aia nu zărești nici un viitor înainte că nu lași muzele în pace.

Măniță Nicolae. A început școala tinere, lasă ciobanii în pace.

Nona. Nu se publică.

Naro. Narcis. „O lasă răule” se va publica.

Ion Th. Ion Hotarele. Se vor publica.

Isten-Galați. Poeziile sunt publicate dacă se găsesc bune. Un psalm al vieții, nu se publică; altele poate.

Zefir-Trivale. „Isuse” se va publica.

G. H. I. B. I. Nu se publică, mai citiți poezii moderne.

Zamfir Georgescu. Mai încercați.

G. Pelin-Bacău. „Melancolie” este lipsită de idei poetice și de originalitate.

Z. Turlățeanu Bradet. Intitulatura dv. nu se poate publica.

Citit ziarul

Ziarul Călătoriilor și
al Științelor populare
care apare în fiecare Marți

Pagina Copiilor

Ja Billy

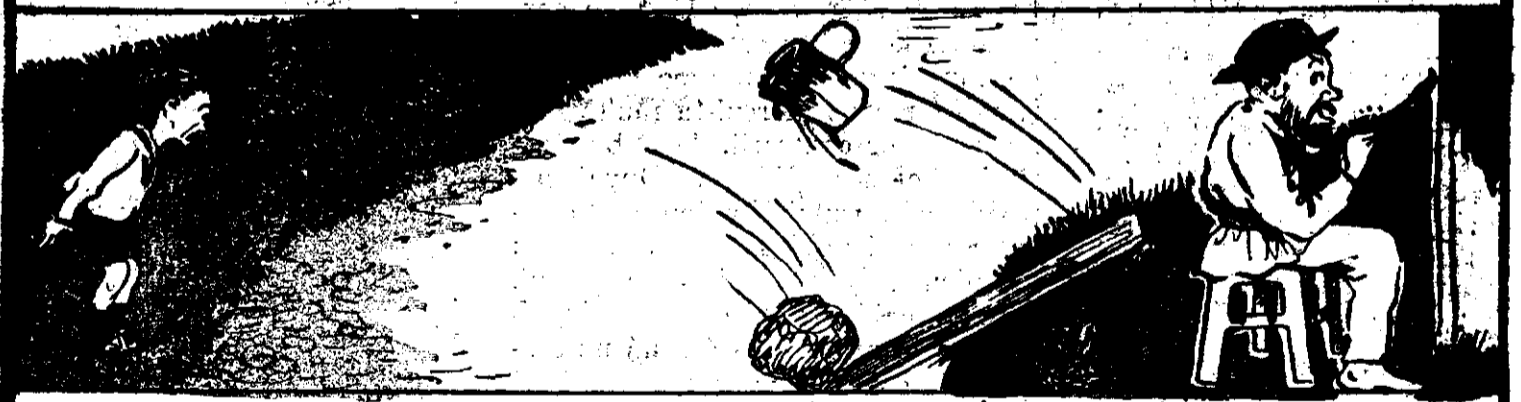
Socoteală greșită

1. Uite pe moș Costăche care m'a urechiat eri..... o să mă răsbun!..

2. Ii arunc piatra în găleata cu vopsea și o să-l fac negru...

3. Na!.... că n'am aruncat-o destul de tare!

4. Și... uite... că eu sunt negru... acum...